

नव ज्ञानचेतना

NAWA JANACHETANA NATIONAL DAILY राष्ट्रिय दैनिक

अहिलेको समयका सर्वाधिक महंगा अभिनेताको सूचीमा 'टप थ्री' गिन्न पर्ने नाम हो, विपिन कार्की। उनले केही वर्षयता प्रतिफलमा ५० लाखसम्मथि पारिश्रमिक बुझ्ने गरेको चर्चा छ। २००९ सालमा प्रदर्शन भएको फिल्म 'तेल गिँसा'का निर्माताले उनलाई ५० लाख पारिश्रमिक दिइएको खुबसन्ने जनाएका थिए। त्यसपछि उनले त्यसोभन्दा कमाना कसै फिल्म खेलेका छन्। फिल्मले बक्स अफिसमा अपेक्षित प्रदर्शन गर्न भने सकेको छैन।

आजको विचार...

समस्यासम्बन्धी (दुई पेजमा)

विश्व सम्पदा सूचीमा सूचीकृत तथा हिन्दु धर्मावलम्बीहरूको आस्थाको केन्द्र मानिने पशुपतिनाथ मन्दिरमा हुने सोलुको आरतीका क्रममा फिल्म प्रचार गरिएको भन्दै अहिले सामाजिक सञ्जालमा व्यापक आलोचना सुरु भएको छ असार १ गते सोमवार पुरुषोत्तम महिनाको अन्तिम दिन तथा औशीको अवसर पारेर आयोजित 'आई धम छित बलद्वर' सामाजिक सञ्जालबाट असन्तुष्टि पोस्त्रहेका छन्। मुख्य कलाकार त्रिभुवन, प्रियञ्ज कार्की, वर्षा राउत लगायत पशुपतिनाथ मन्दिर पुगेका थिए।

□ वर्ष ३१ □ अंक ३२० □ शतक ३ असार ८ गते बिहीबार 18 June 2026, Thursday □ पृष्ठ संख्या ८ मूल्य रु ५/-

संक्षिप्त समाचार

पूर्वी प्रशान्त महासागरमा आक्रमण एकको मृत्यु

(रासस/एएफपी) वासिङ्टन, असार ३/अमेरिकी सैन्य अधिकारीहरूले पूर्वी प्रशान्त महासागरमा मंगलबार एउटा डुहामा आक्रमण गर्दा एक जना व्यक्तिको मृत्यु भएको बताएका छन्। आक्रमण गत सेप्टेम्बरमा राष्ट्रपति डोनाल्ड ट्रम्पको निर्देशनमा संयुक्त राज्य अमेरिका न्याटो अमेरिकाबाट सञ्चालित लागू-शोध तत्काल नियन्त्रण गर्न सुरु गरिएको सैन्य अपरेसन 'साउदर्न स्पियर' को एक भाग भएको जनाइएको छ। 'गुप्तचरले उक्त डुहा पूर्वी प्रशान्तमा नाविक-तस्करी मार्गहरूमा पारगमन गरिरहेको र नाविक-तस्करी अपरेसनमा संलग्न रहेको पुष्टि गरेको युएस साउदर्न कमान्ड (साउथकम) ले सामाजिक सञ्जाल एक्स साफ्ट जनाएको छ। आक्रमणमा परी दुई जना मानिसहरू घाइते भएको जनाइएको छ, भने अमेरिकी तट-रक्षकले उनीहरूको खोजी तथा उद्धार अभियान सुरु गरेको साउथकमले जनाएको छ। क्यारिबियन सागर र पूर्वी प्रशान्त महासागरमा 'साउदर्न स्पियर' आक्रमण क्रममा २०० जना भन्दा बढी मानिसको मृत्यु भएको एएफपीले जनाएको छ। कानुनी विज्ञहरू र अधिकार समूहहरूले संयुक्त राज्य अमेरिकाका लागि तत्काल खतरा नगर्ने नागरिकहरूलाई लक्षित गरी गरिएको आक्रमणहरू नै-सैन्ययुक्त आक्रमण हुने जनाएका छन्।

पाल्पामा एकै महिनामा ३१ मुद्दा दर्ता, १५ प्रतिवादी पक्राउ

रामचन्द्र रायमाकी

पाल्पा, जेठ ३/ पाल्पामा एकै महिनामा ३१ वटा विभिन्न प्रकारका अपराधका मुद्दा दर्ता भएका छन्। तीमध्ये प्रथमतः जमानत सम्बन्धी १०, आत्महत्या सम्बन्धी ९, लागूशोध सम्बन्धी २, चोरी सम्बन्धी ३, अश्लील व्यवहार सम्बन्धी ३, ज्यान सम्बन्धी २ र फुटकर ज्यान सम्बन्धी २ वटा मुद्दा रहेको जिल्ला प्रहरी कार्यालयका प्रहरी नायव उपरीक्षक भिमलाल भट्टराइले जानकारी दिए। जसमध्ये १० वटा मुद्दा फस्तोड भएका छन्। यो जेठ महिनाको तथ्याङ्क हो।

यस अतिरिक्त चालु मुद्दाका १९ जना प्रतिवादीलाई पक्राउ गरिएको प्रहरी नायव उपरीक्षक भट्टराइद्वारा जारी विज्ञप्तिमा भनिएको छ। जसमा ६ महिना र १३ पुरुष रहेका छन्। लागूशोध मुद्दाका ६, चोरी

सम्बन्धी मुद्दाका ५, ठगी सम्बन्धीका १, बैकिङ कसुर सम्बन्धीका १, अश्लील व्यवहार सम्बन्धीका ६ जना प्रतिवादी पक्राउ परेका छन्। सार्वजनिक चासोका पेपिडिङ्ग मुद्दाका १३ वटा र वर्षे मुद्दा फस्तोड गरिएको छ। यस्तै अदालतको फैसला कार्यान्वयनको क्रममा विभिन्न मुद्दामा फरार रहेका ३ जनालाई पक्राउ गरी उनीहरूबाट एक महिना बराबरको कैद सजाय कार्यान्वयन गरिएको छ भने ४३ लाख ८१ हजार

८ सय ३ रुपैयाँ जरिवाना असुल गरिएको प्रहरीले जनाएको छ। लागूशोध नियन्त्रणको क्रममा जेठ महिनामा ३ सय ६० ग्राम गांजा बरामद गरिएको जानकारी गराइएको छ। यस्तै सवारी दुर्घटना ७ वटा हुँदा ११ जना घाइते भएका छन्। ट्राफिक नियम उल्लंघन गर्ने ४ सय ९७ सवारी साधनमाथि कारवाही गरी ५ लाख ३६ हजार २ सय ३६ सजाय गरिएको छ। दुर्घटनाका प्रमुख कारणमा तीव्र गति,

मादक पदार्थ सेवन गरी सवारी चलाउनु तथा ट्राफिक अनुशासनको कमी रहेको विश्लेषण गरिएको छ। यसै हराएका १७ जना मध्ये १३ जना फेला परेका छन्। जस मध्ये महिला ४ जना, पुरुष ६ जना, बालक १, बालिका २ जना रहेका छन्। ४ जनाको खोजी भइरहेको प्रहरीले जनाएको छ। एक महिनाको अवधिमा ४ वटा घरेलु हिंसाको मुद्दा दर्ता भएका छन्। जसमा २ वटाको मिलापत्र गरिएको छ भने १

वटा अदालत पठाइएको छ। लागूशोध नियन्त्रण, आत्महत्या न्यूनीकरण, महिला हिंसा, बालबिवाह, आइडर अपराध, ट्राफिक चेतना लगायतसम्बन्धी समुदाय-विद्यालय कार्यक्रमलाई पनि प्राथमिकता दिइएको छ। जेठ महिनामा ६८ वटा समुदाय-विद्यालय केन्द्रित कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ। जसबाट २ हजार ४ सय ९७ जना लाभान्वित भएका छन्।

सरकारी तथा सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण गरौं

- सडक, पार्क, विद्यालय, अस्पताल, कार्यालय जस्ता संरचनामा तोडफोड तथा क्षति नपुऱ्याऔं,
 - सार्वजनिक स्थलमा सरसफाई गरौं,
 - सरकारी सामग्रीको हिनामिना तथा दुरुपयोग नगरौं/नगराऔं,
 - ऐतिहासिक, सांस्कृतिक तथा प्राकृतिक सम्पदाको संरक्षण गरौं,
 - अनधिकृत अतिक्रमण र क्षतिबाट सार्वजनिक सम्पत्तिलाई जोगाऔं,
 - जिम्मेवार नागरिक बनेर सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण गरौं।
- सार्वजनिक सम्पत्ति हामी सबैको सम्पत्ति हो, संरक्षण गर्नु हामी सबैको दायित्व हो।

नेपाल सरकार विज्ञापन बोर्ड

निजी लगानीमा क्रिकेट पूर्वाधार फस्टाउँदै, सरकारी रङ्गशाला अझै अधुरो

सिद्धार्थनगर (बैरहवा), असार ३/ रुपन्देहीमा क्रिकेट खेलको लोकप्रियता र पूर्वाधार विस्तार तीव्रगतिमा अघि बढिरहेका बेला निजी क्षेत्रको सक्रियताले नयाँ आयाम थपेको छ। निजी लगानीमा अन्तरराष्ट्रियस्तरको क्रिकेट मैदान निर्माण सम्पन्न हुने चरणमा पुग्दा सरकारी स्वामित्वको सिद्धार्थ क्रिकेट रङ्गशाला भने बजेट अभाव र सुस्त कार्यान्वयनका कारण अझै पूर्ण हुनसकेको छैन।

तिलोत्तमा नगरपालिका-१७ पूर्वदखसवामा अष्ट्रेलियामा व्यवसाय गर्दै आएका विनोद खड्करको लगानीमा करिब ६० करोड लागतमा एकस्टुटेक ओभल क्रिकेट मैदान निर्माण गरिएको हो। छ विधा क्षेत्रफलमा फैलिएको उक्त रङ्गशालामा खेलाडी ड्रेसिङ रूम, मिडिया बक्स, भिआइपी बक्सलगायतका संरचना निर्माण भइरहेका छन्। नेपाली राष्ट्रिय क्रिकेट टोलीका पूर्वकप्तान तथा रङ्गशालाका ग्राउन्ड एन्भेसडर शक्ति

गौचनका अनुसार मैदान राष्ट्रियस्तरका प्रतियोगिता सञ्चालन गर्ने तयार भइसकेको छ भने अन्य पूर्वाधार विस्तारको काम जारी छ। हाल दुईदिने तीन हजार

दर्शक अट्ने क्षमता रहेको रङ्गशालालाई आगामी दिनमा १५ देखि २० हजार दर्शक क्षमतामा विस्तार गर्ने योजना रहेको छ। रङ्गशालासँगै आवासीय

सुविधासहितको क्रिकेट एकेडेमी सञ्चालन गरी दश खेलाडी उत्पादन गर्ने लक्ष्य राखिएको छ।

-बाँकी बन्तिन पेचमा...

पा.वि.ह.द.नं. ०५१/०५२

पा.वि.प्र.का.नं. ११/०५१/०५२

सम्पादकीय

प्रादेशिक बजेट कार्यान्वयन होस्

सातै प्रदेशका प्रदेश सरकारले आगामी आर्थिक वर्ष २०८३/०८४ को बजेट ल्याएका छन् । प्रत्येक वर्ष असार १ गते आगामी आर्थिक वर्षको राजस्व र व्ययको अनुमान (बजेट) प्रदेशसभामा पेश गर्नुपर्ने कानुनी व्यवस्था छ । सोही प्रावधान अनुसार प्रदेश सरकार बजेट गत सोमबार बजेट ल्याएका हुन् । सधबाट पढ्न हुने अनुदान, राजस्व बाँडफाँट, प्रदेशमा उठ्ने राजस्व र चालु आर्थिक वर्षको खर्च हुन नसकी बचत भएको बाँकी रकमको आधारमा प्रदेश सरकारले आगामी आर्थिक वर्षको बजेट ल्याएका छन् । कतिपय क्षेत्रमा संयमित र कतिपय क्षेत्रमा बहिकएको अनुभूति गर्न सकिने गरी सातै प्रदेशका सरकारले बजेट वक्तव्य सार्वजनिक गरेका छन् । खर्च घटाउने, बजेटको आकारलाई तुलनात्मक रूपमा व्यावहारिक दायराभित्र राख्ने तथा प्रदेशवासीको जीवनस्तर उकास्न सहयोग पुऱ्याउने कार्यक्रमलाई बजेटमा प्राथमिकता दिइएको पाइन्छ । विगतमा भन्दा यत्र एक फरक स्थिति के छ भने, संघ र प्रदेशहरूमा फरक-फरक पार्टीका सरकार छन् । यो अवस्थालाई अघ्यारोका रूपमा नभई फरक वैचारिक मान्यता र नीतिगत प्राथमिकतावीच सहकार्य गर्ने अवसरका रूपमा हेर्न सकिन्छ । अर्कोतर्फ, स्रोतको विषवसनीय आधार प्रस्तुत गर्न नसकेको ठूलो आकार, संघीय सरकारकै बजेटको नक्कल तथा ठूला पूर्वाधारप्रति रुचि राखिएको पनि देखिन्छ । यसको सफलता त्यतिबिच मात्रै सुनिश्चित हुन्छ, जब नागरिकले आफ्नो जीवनस्तरमा सुधारको अनुभूति गर्न सक्छन् । यसर्थ, प्रदेश सरकारले बजेटमा नागरिकको जीवनस्तर सुधार गर्न, उनीहरूलाई अवसर दिलाउन र विकासको लाभ अनुभूत गर्न लक्षित गरेका कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न सक्नुपर्छ ।

समग्रमा प्रदेशसरकारहरूको बजेट फड्को मार्ने प्रकृतिको नभई प्रायः पुराना कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिएर र केही सुधारसहितका नयाँ कार्यक्रम थपेर ल्याइएको छ । बजेटले सबै क्षेत्र समेट्ने प्रयास गरे पनि योजना कार्यान्वयन प्रमुख कुरा हो । बजेटमा समेटिने तर कार्यान्वयन नहुने पुरानो रोग अब देखिनु हुँदैन । कतिमा पनि विकास बजेट समग्रै र गुणस्तरिय ढंगले पूर्ण रूपमा खर्च भयो भने मात्र नागरिकले पनि सन्तोषको सास फेर्नेछन् । यसर्थ प्रदेश सरकारले ल्याएको बजेट नीति तथा कार्यक्रमलाई आंशकाको धेरामा नराखी पारदर्शी ढङ्गले कार्यान्वयन गर्नेतर्फ ध्यान दिन जरुरी छ ।

Opinion @ Social Network

भाग्य छ भनेमा घमण्ड नगर जब दैव लाग्छ नि तब बपति मा पनि घर जल्ने गर्छ...! (एलिसा हमालको फेसबुक स्टेटसबाट) www.facebook.com/Alisha.Hamal

यो सतभामा सामाजिक संजालमा पोस्ट गरिएका धारणाहरु रक्तेछौं । यसका लागि हामी फेसबुक पेज www.facebook.com/shitalapati मा लगन गर्न सक्नुहुन्छ ।

नवजनचेतना दैनिकको उपजला तपाईंलाई आर्इरेको छ । यो पत्रिका अठ्ठ सन्दीप अनि पठनीय बनाउको लागि तपाईंहरूको अनुकूल सुझावहरूको हामीलाई अहिले जरुरी छ । पाठकवृन्द तपाईंका सुझावहरू टिई हामीलाई सहजोका गर्नुहुन हामी अनुरोध गर्दछौं ।

नवजनचेतना दैनिक
भारतीटोल तानने, पाल्पा

प्रहरी कार्यालय	२४०२०१
बुटवल ०३१-५४०२०२	सिमानाखण्ड भैरहवा ०३१-५२०१९३
स.प्र.सभामा बुटवल ०३१-५४०३३६९९	सिमानाखण्ड पासा ०३१-५२०१९१, ५२०३९९
बुटवल रामनगर ०३१-५४१२३३	परिवार नियोजन सभ पासा ०३१-५२०३९३
भैरहवा ०३१-५२०१९९	पासा जिला अस्पताल ०३१-५२०१५४
अर्घाखाँची ०३३-५२११९९	लुम्बिनी मेडिकल कलेज प्रभास ०३१-४११२०१
गुमी ०३१-५२०१९९	विश्व प्रहारी ०३१-५२०१६६
पारसी ०३१-५२०१९९	भैरहवा जिला अस्पताल ०३१-५२०१५४
तीर्थहवा ०३१-५२०१९९	विश्वविद्यालय अस्पताल ०३१-५२०१५४
पासा ०३१-५२०१९९	तमाला जिला अस्पताल ०३१-५२०१६६
डुम्रा रामपुर ०३१-६६१५५५	तीर्थहवा जिला अस्पताल ०३१-५२०१५४
अरघाखाँची कार्यालय	सिमानाखण्ड अस्पताल ०३१-५२०१५४
लुम्बिनीसिटी अस्पताल ०३१-५४१५५५	विश्वविद्यालय अस्पताल ०३१-५२०१५४
लुम्बिनी अस्पताल अस्पताल ०३१-५४१५५५	लुम्बिनी नर्सिङ होम ०३१-५४१५५५

समस्यान्मुख सामुदायिक विद्यालय सुधारका कदम (भाग-१)

शिक्षालाई सहज र सर्वसुलभ बनाउने सामुदायिक विद्यालयलाई परिचित समयने भावनात्मकरूपमा दुई भागमा विभाजन गरे जसै भएको छ आजभोली । केहि विद्यालय सुविधा सम्पन्न र विद्यायी अभिभावकको आकर्षणको केन्द्रका रूपमा रूपान्तरण हुँदै गएका छन् भने केहि विद्यालय यसको विपरित दयनिय र हासउन्मुख अवस्थामा रहेका देखिन्छन् । असमानुपातिक विकास, बसाईसराई प्रदर्शन प्रभाव, प्रविधिमैत्री शिक्षा भौगोलिक बन्दो, अभिभावकको सक्रियता जस्ता पक्षहरूले सशयोग पुऱ्याएको छ । उन्लेखित पक्षहरू स्थायी र विद्यालय सुधारका बाधक भने पक्कै होईनन् यी सबै परिवर्तनशिल छन् । गाँउ रहे समाज रहन्छ, समाज रहे विद्यालय भने भावना विकास गराउँदै बसाईसराई नियन्त्रण र गाँउमै अवसर सिर्जना गर्न सके केहि सामुदायिक विद्यालयमा देखिएको समस्या समाधान गर्न सकिने प्रस्तुत सम्भावनाहरू भने नभएका होइनन् । यसका लागि सरकार, अभिभावक व्यवस्थापन समिति, प्रधानाध्यापक र शिक्षक लगायतका सरोकारवाला निकायहरूको सहकार्य र एकता अनिवार्य देखिन्छ ।

दुर्गा प्रसाद अर्याल
durga.p.aryal@gmail.com

आजभोली विद्यालयहरूमा पूर्वाधारहरू राम्रा बन्दै गएका छन् तर विद्यार्थी संख्या कम भएको कारण बन्द हुने अवस्था पुगेका छन् । केहि दिन अगाडि देशभरका २५३ बढी सामुदायिक विद्यालयहरूमा विद्यार्थी संख्या ५ भन्दा कम र ८ हजार बढी विद्यालयमा ५० भन्दा कम विद्यार्थी भएको समाचार आएको थियो । यो सामुदायिक विद्यालय समस्याउन्मुख अवस्था जाँदै छन् भन्ने एक उदाहरण हो । अर्कोतिर भौतिक र जनशक्ति सम्पन्न सामुदायिक विद्यालय नजिकका संस्थागत विद्यालयमा विद्यार्थी संख्या सन्तोषजनक देखिन्छ । यो अग्रेजी शिक्षाप्रतिको अभिभावकको आकर्षणको कारण हो । अभिभावकको मनोवृत्ति बुझी सामुदायिक विद्यालयमा जर्बजस्त सञ्चालन गरिएको अग्रेजी शिक्षालाई प्रभावकारी बनाउन र अभिभावकलाई सन्तुष्ट दिन सिकिएको छैन की आभाष भएको छ । धेरै सामुदायिक विद्यालयमा सञ्चालन गरिएको अग्रेजी शिक्षा विद्यालय सुधारको उपयुक्त विधि बन्न सकेको देखिदैन ।

पछिल्लो समय अग्र्यास भएको राज्यको संरचनाले देशका ग्रामिण क्षेत्रहरूमा राज्यको उपस्थिती बढाउँदै लगेको छ । विकासका गतिविधि पनि सञ्चालन भैरहेका छन् तर यसको विपरित एकातिर गाउँका घरहरू सुनसान हुँदै गएका छन् । यसको कारण भनेको छ विकास हुँदै गएको दिन बसाईसराईको प्रवृत्ति । यसको ठूलो असर परेको छ ग्रामिण क्षेत्रका विद्यालयहरूलाई । आजभोली विद्यालयहरूमा पूर्वाधारहरू राम्रा बन्दै गएका छन् तर विद्यायी संख्या कम भएको कारण बन्द हुने अवस्था पुगेका छन् । केहि दिन अगाडि देशभरका २५३ बढी सामुदायिक विद्यालयहरूमा विद्यार्थी संख्या ५ भन्दा कम र ८ हजार बढी विद्यालयमा ५० भन्दा कम विद्यार्थी भएको समाचार आएको थियो । तथ्याड विश्लेषण गर्दा यस्ता धेरै विद्यालय देशका ग्रामीण क्षेत्रमा रहेको देखिन्छ । यो सामुदायिक विद्यालय समस्याउन्मुख अवस्था जाँदै छन् भन्ने एक उदाहरण हो ।

अर्कोतिर भौतिक र जनशक्ति सम्पन्न सामुदायिक विद्यालय नजिकका संस्थागत विद्यालयमा विद्यार्थी संख्या सन्तोषजनक देखिन्छ । यो अग्रेजी शिक्षाप्रतिको अभिभावकको आकर्षणको कारण हो । अभिभावकको मनोवृत्ति बुझी सामुदायिक विद्यालयमा जर्बजस्त सञ्चालन गरिएको अग्रेजी शिक्षालाई प्रभावकारी बनाउन र अभिभावकलाई सन्तुष्ट दिन सिकिएको छैन की आभाष भएको छ । धेरै सामुदायिक विद्यालयमा सञ्चालन गरिएको उपयुक्त विधि बन्न सकेको देखिदैन । यसका साथै पहुँच अभावका कारण विद्यालयहरूलाई समय अनुकूलको प्रविधिमैत्री बनाउन सिकिएको देखिदैन । धेरै विद्यालयमा अहिले पनि विषय शिक्षक तथा शिक्षा दरबन्दीको अभाव छ । गाउँ घरमै सिंहदरवार मानिएको

स्थानीय तहको सामुदायिक विद्यालय सुधारमा प्रभावकारी उपस्थिती देखिएको छैन । केहि स्थानीय तह बाहेक अधिकांश भने सरकारबाट प्राप्त राज्यको स्रोत साधन बाँडफाँट र केहि शिक्षक प्रशिक्षणका कार्यक्रममै सिमित भएको देखिन्छ ।

समस्याको मुख्य कारण :
परिवर्तित समय अनुसार विकास हुँदै गएका घटनाक्रम, चाहना र विश्व व्यापिकरणको प्रभावले शिक्षा क्षेत्रलाई पनि अछुतो राख्न सकेन । यसको परिणाम बन्थो नेपालका शहरी क्षेत्रका सामुदायिक विद्यालयहरू र संस्थागत विद्यालयहरूमा बेरोजगार विद्यार्थी संख्याको चाप । दुर्गम ग्रामीण क्षेत्रका सामुदायिक विद्यालयहरू खाली हुँदै जाने अवस्था । यसका केहि मुख्य कारणहरू :
-निराशाजनक नतिजा ।
-अग्रेजी शिक्षा प्रतिको आकर्षण ।
-प्राथमिक र प्रविधिमैत्री शिक्षाको चाहना ।
-जन्मदरमा कमश कमी हुँदै जानु ।
-तित्र बसाईसराई दर ।
-प्रदर्शन प्रभाव ।
-असमानुपातिक विकास ।
-रोजगारी तथा अवसरको अभाव ।
-राजनैतिकरण र राजनैतिक हस्तक्षेप ।

अनुसन्धान मार्फत दिव्यकालिन छात्राको आवश्यकता बढ्दै गएको देखिन्छ । यसका अलावा केहि निम्न पक्षमा सुधार गर्न सकेमा बन्द वा मर्जमा जान लागेका विद्यालयमा फेरि हरियाली ल्याउन सकिने देखिन्छ ।

क) नीतिगत सुधार :
केन्द्र सरकारले बनाएका नीतिगत व्यवस्था, नीतिगत अस्पष्टता र नीतिगत अभावले सार्वजनिक शिक्षालाई केहि अंशमा प्रभाव पार्ने रहेछ । यही अवस्थामा करीब दुई दशक रमाइल रहेको छ देश आर्ने देशको शिक्षा नीति । अनि विद्यमान ऐन नियमले देशभरको भूगोललाई समानुपातिक सम्बोधन गर्न पनि सक्ने रहेछ । तराई र शहरलाई मिल्ने नीतिगत व्यवस्थाले दुर्गम ग्रामीण क्षेत्रमा भने असहजता सिर्जना गर्ने कुरामा दुईमत नरहला । यसले प्रविधिमैत्री विद्यालय बनाउने कुरामा, विद्यालय भवन निर्माणको मापदण्डमा, राज्यले बाड्ने स्रोत साधनमा तथा विद्यालयमा आवश्यक पर्ने जनशक्ति व्यवस्थापनमा प्रभाव पार्ने रहेछ । यसले समस्या थपिने देखिन्छ समस्याउन्मुख विद्यालयहरूको सुधारमा । विद्यमान ऐन नियम र अब बन्दै नीतिमा सबै भूगोल र सामुदायिक विद्यालय अनुकूल बनाउन सकेमा समस्यामा रहेका सामुदायिक विद्यालयलाई सुधार गर्न सकिने देखिन्छ ।

ख) सरकारको भूमिका :
घर आगामै सरकार र राज्यका अंग

हुँदा हुँदै पनि जुन परिपक्वनाले यसको अभ्यास गरियो त्यही अनुसारको अपेक्षित उपलब्धी प्राप्त हुन सकेको देखिदैन यसको प्रभाव शिक्षा क्षेत्र र सामुदायिक विद्यालयहरूमा पनि परेको देखिन्छ । केहि स्थानीय तहहरू बाहेक धेरै स्थानीय तहहरू, राज्यका संयन्त्र कुहिरोमा रमाएको काग जलै के गर्ने ? कसो गर्ने ? अवस्थामा देखिन्छन् । यहि कारण सामुदायिक विद्यालय सुधारमा पछिल्लो समय उल्लेख्य कार्य भएको देखिन्छ । तीनी तहका सरकारको कार्य स्पष्टता सहित अधि बढ्न सकेमा समस्याउन्मुख सामुदायिक विद्यालयलाई सुधार उन्मुख दिशामा अगाडि बढाउन सकिने देखिन्छ ।

ग) विद्यार्थी आकर्षण कार्यक्रम तय गर्ने :
परम्पराबाट माथि उठ्न नसक्दा परिवर्तन र विकसित प्रविधिलाई आत्मसाध गर्न नसक्दा सामुदायिक विद्यालयको आकर्षणको क्षेत्र बन्न नसकेको कुरामा दुईमत नरहला । हामी अझै पनि पुरानै र सैद्धान्तिक पाठ्यक्रम, शिक्षक केन्द्री विधिमै रमाई रहनु केहि सामुदायिक विद्यालय विद्यायी र अभिभावकको आकर्षण बन्न नसक्नुको कारण बनेको देखिन्छ । यसका लागि उपयुक्त र प्रविधिमैत्री कक्षा कोठा, आवश्यक विद्युत, पुष्कृत विद्यालय, छात्रा बासको व्यवस्था, समय अनुकूलको पाठ्यक्रम र शिक्षण विधि अवलम्बन गर्न सकेमा ति केहि विद्यालयमा विद्यायी आकर्षण गर्न सकिने देखिन्छ ।

घ) समुदाय/विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सक्रियता :
उदाहरणहरू हेर्न निष्कर्षमा पुग्न सकिन्छ की जहाँ समुदाय सक्रिय छ, जागरुक छ, सोहि अनुसार विद्यालय व्यवस्थापन समिति बनेको छ त्यहाँका सामुदायिक विद्यालयको रैथीक गुणस्तर देशमै अब्ख छ । जहाँ समुदाय निष्क्रिय छ, विद्यालय प्रति वेखबर छ, कर्मकाण्डी विद्यालय व्यवस्थापन समिति छ ति विद्यालयहरूको रैथीक गुणस्तर दयनिय छ, अभिभावक र विद्यार्थीको आकर्षण बन्न सकेको देखिदैन । सामुदायिक विद्यालयमा समस्या यहि विन्दाबाट सुरु हुन्छ । समस्यामा रहेका सामुदायिक विद्यालय सुधार गर्नु छ, विद्यार्थी र अभिभावकको विश्वासको केन्द्र बनाउनु छ भने समुदायको चासो र विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सक्रियता अनिवार्य शर्त हुनु पर्ने देखिन्छ ।

ङ) रैथीक गुणस्तरमा सुधार :
राम्रो विद्यालय भवन, दश शिक्षक, सक्रिय प्रधानाध्यापक र व्यवस्थापन समिति, राम्रो विद्यालय वातावरण यी सबै ओम्नेल पर्दा रहेछन् जबसम्म विद्यालयले रैथीक गुणस्तर सुधार गर्न सकिदैन नतिजालाई समय अनुकूल सुधार गर्दै लै जान सकिदैन । प्रधानाध्यापक, शिक्षक, विद्यालय व्यवस्थापन समिति, अभिभावक र विद्यार्थीको सक्रियताबाट मात्रै रैथीक गुणस्तर सुधारका कदम चाल्न सकिने भएपल्लै यी पक्षबिच सहकार्य र समन्वय आवश्यक देखिन्छ ।

लेखक वर्षाभालका प्राध्यापक नवैत हुन् ।)

संस्थापक/संस्थापिका

दैनिक राष्ट्रिय

रहेकास बुटवल ५४१०४	रहेकास अर्घाखाँची ०३३-५२०१९९, ५२०१९९
लायल आँखा ज. केन्द्र बुटवल ५४१०५	रहेकास गुमी ०३१-५२०१९९
मेडिकल अस्पताल ५४१०६	नेपाल परिवार नियोजन सभ ०३१-५४०००१
कानिपुर डेप्युल हस्पिटल ०३१-५४०६००	लुम्बिनी नर्सिङ होम प्रा.वि. ०३१-५४१६९९
आँखा अस्पताल पासा ०३१-५२०३९३, ५२०१९९	नेपाल भारतमैत्री समाज मी ९६२००२०९०९
रामपुर अस्पताल, ०३१-५४०१५४	जम्जम्बा स्वभा न्यासिनि ९९५००२०९६
उपयुक्तता नव	लुम्बिनी निज्यास भैरहवा ६२०१६६
रहेकास बुटवल ०३१-५४१०४	जम्जम्बा स्वभा न्यासिनि ९९५००२०९६
लियो स्वभा अरु बुटवल ०३१-५४०६०३	रहेकास अर्घा ९६२००२०९०९
रहेकास भैरहवा ०३१-५२०१९९	लुम्बिनी मेडिकल कलेज ०३१-५२०१६६
रहेकास भैरहवा ०३१-५२०१९९, ५२०१९९, ५२०१९९	रहेकास अर्घा ९६२००२०९०९
पारसी ०३१-५२०१९९	परिवार नियोजन सभ पासा : ९६२००२०९०९
रहेकास पासा ०३१-५२०१९९	रामपुर डेप्युल ९६२००२०९०९, ९६२००२०९०९
रहेकास तीर्थहवा ०३१-५२०१९९	

दैनिक राष्ट्रिय

